

CANIGÓ, trenta anys de lluita

Com una revista empordanesa en castellà va convertir-se en un setmanari en català referent del nacionalisme

TEXT JOSEP MARIA FIGUERES

Canigó va néixer a mitjans dels cinquanta gràcies al jove figuerenc Xavier Dalfó. Als seus inicis, malgrat una clara vocació periodística, la publicació va estar molt focalitzada en Figueres, d'on havia sorgit, mentre la censura franquista la marcava de ben a prop. Als anys setanta, amb l'arribada a la direcció d'Isabel-Clara Simó, esposa de Dalfó, la capçalera, ja ubicada a Barcelona i convertida en setmanari, es vincularia a un nacionalisme català d'esquerres. *Canigó* va deixar de publicar-se el 1983, després d'haver-se convertit en una referència del panorama periodístic i literari dels Països Catalans.

La revista *Canigó* neix el març del 1954 sota la direcció del jove figuerenc Xavier Dalfó. Aquesta revista, de periodicitat mensual, tindrà una vocació periodística constant fins al 1983, quan, convertida en setmanari, morirà ofegada econòmicament.

El primer número apareix en castellà i en format foli. En aquell temps no es permet el periodisme en català, i la publicació, empordanesa d'esperit, tractarà temàtiques locals, art, esports, natura, literatura, etc. Té un permís d'un any per ocupar-se, culturalment parlant, de la ciutat de

llengua espanyola com a norma, els seus impulsors veuen com no autoritzen ni la publicació d'un simple poema en català sobre la tramuntana. I la revista, primer per raó de la llengua, després pel contingut, i amb una periodicitat que amb els anys passaria a ser setmanal, va anar superant obstacles amb l'objectiu de practicar un periodisme lliure.

Durant la dècada dels seixanta va anar introduint col·laboracions fins a arribar a la plenitud als anys setanta, quan es va convertir en una coneguda tribuna catalana. Als vuitanta, amb alts i baixos en funció

ALS SEUS INICIS, L'AUTORITZACIÓ GOVERNAMENTAL, QUE ES RENOVAVA CADA ANY, EXERCIA UN CONTROL SOBRE EL CONTINGUT D'AQUELLA CAPÇALERA LOCAL

Figueres. Aquesta autorització serà utilitzada per limitar-ne el contingut. Sempre amb el control de la censura prèvia i la

dels suports que anava aconseguint, va encetar un model periodístic innovador de contingut crític i amb opinions d'un amplíssim ventall de personalitats, des de Fèlix Cucurull fins a Xavier Romeu passant per Joan Fuster, Blanca Serra, Jaume Fuster, Vicenç

tall de personalitats, des de Fèlix Cucurull fins a Xavier Romeu passant per Joan Fuster, Blanca Serra, Jaume Fuster, Vicenç

Villatoro o Josep Lluís Carod-Rovira. Així es va convertir en referent del nacionalisme.

MIRALL CULTURAL

Quan va néixer *Canigó*, a Figueres ja existia, des del 1941, un altre setmanari, *Ampurdán*. Però la capital empordanesa era molt dinàmica i comercial i el periodisme ho palesava. En aquell temps, des de la delegació provincial del Ministeri d'Informació i Turisme es vetllava pel monolingüisme en castellà i per uns continguts que anessin en paral·lel amb la ideologia franquista, així que es van rabejar en Dalfó, aquell jovenet progressista que es referia a la guerra civil i no a la guerra de lliberació, com volia la terminologia oficial, i que desitjava protegir paisatge i cultura, patrimoni i llengua.

Per fer-ho, Dalfó es va envoltar d'altres joves escriptors com Joan Guillaumet, Manuel Brunet, Miquel Alabrús, Emili

Casademont, Joan Puig Dalmau i Josep M. Bernils, entre altres, i oferia continguts sobre art, cultura i esports, excloent-ne, de moment, l'opinió i la informació política i social.

A poc a poc aquella publicació mensual va anar ampliant el ventall de col·laboradors, alhora que promovia iniciatives diverses, com excursions per la comarca o campanyes específiques, mentre el contingut de la capçalera buscava ser un aparador de la vida cultural. De mica en mica, es va anar fent un espai en aquest àmbit, gràcies a la contribució de noms com Carles Fages de

Climent o Víctor Català. Així, els exemplars de *Canigó* anaven fent-se un lloc tant a la ciutat com a la comarca.

En aquest context, Dalfó sempre esperava que el permís anual fos prorrogat. La seva vitalitat—gerent i director de la revista—era exuberant: tant promovia el monument a Pep Ventura com cercava amb delit els grans noms de la cultura, des de Dalí fins a Frederic Marés, per entrevistar-los ell mateix.

FUNDADA I DIRIGIDA PER XAVIER DALFÓ, LA SEVA ESPOSA, L'ESCRITORA I PERIODISTA ISABEL-CLARA SIMÓ, EL 1972 VA PASSAR A SER-NE LA DIRECTORA

Malgrat aquella servitud forçada al règim, com la coberta dedicada a Franco arran de la seva visita a la ciutat, s'hi traspuava un sentiment d'amor patri en totes les manifestacions locals, que, sota un aparent folklorisme, aspiraven a una normalitat que havia d'incloure la informació no plaent al règim.

L'evolució de la publicació va anar vinculada a l'evolució política general. Fins al 1970 no podrà tenir, com voldria, la meitat del contingut en català, i els expedients i multes van anar caient a mesura que intenta ser representativa del moment. Però, si no podia parlar de la lluita contra el franquisme, es referia a situacions similars, com els moviments d'emancipació nacional dels kurds o dels corsos, i promovia la defensa del patrimoni i la natura amb les reivindicacions urbanístiques, lèxiques o ecològiques, entre altres, amb la qual cosa va esdevenir una clara tribuna de lluita.

MULTES I DIFICULTATS

Als anys setanta arriben molts canvis que defineixen la segona etapa de *Canigó*. Per començar, a l'octubre del 1971 la seva periodicitat varia i passa a ser setmanal. Llavors, la revista ja publicava el 80% del contingut en català. Ho havia aconseguit de mica en mica, sense cap autorització.

Arran de la nova Llei de premsa del 1966—la coneguda com a “Llei Fraga”—, és l'escriptora i periodista valenciana Isabel-Clara Simó, esposa de Dalfó, qui es converteix el 1972 en la seva directora, càrrec que desenvoluparà fins al tancament del setmanari.

Tres anys més tard, amb la mort del dictador i l'inici de la Transició, augmenta el nivell crític de la capçalera, especialment després del seu trasllat a Barcelona, i es produeix un canvi de format, un augment de paginació i la fi del localisme figuerenc. *Canigó* és ja una publicació de voluntat informativa i d'opinió general per a totes les terres de parla catalana.

Eren constants, però, les dificultats d'aquella premsa crítica socialment i implicada a oferir informació i opinió sobre l'àmbit independentista. Són anys de segrestos del setmanari, així com de denúncies i multes. Al llibre *Cinc revistes catalanes entre la dictadura i la transició* (Col·legi de Periodistes i Diputació de Barcelona, 1987), el tàndem Dalfó-Simó recordava alguns d'aquells càstigs econòmics: “Ens obriren dos expedients, el maig del 1972 i el juny del mateix any, que acabaren en dues multes de 50.000 pessetes cada una, quantitat molt respectable per a les tentines econòmiques de *Canigó*; i tot seguit, quan encara buscàvem ajuts entre les amistats lectores per satisfer aquestes 100.000 pessetes, ens obriren uns altres dos expedients (juliol del 1972 i novembre del mateix any), de 250.000 pessetes cada un! Aquestes darreres multes ocasionaren fins i tot peregrinacions de súplica perquè, si les haguéssim satisfetes totes, hauria significat la bancarrota i el tancament de la revista”.

En aterrar a Barcelona, però, les dificultats amb l'Administració no només no s'aturaren sinó que s'incrementaren. Cada cop més compromesa i amb una clara línia

El matrimoni format per Xavier Dalfó i Isabel-Clara Simó, l'ànima de *Canigó*. Foto: *Canigó*

independentista, els seus responsables visitaven sovint els jutjats. En determinades èpoques, quasi cada setmana.

DESÍDIA INSTITUCIONAL

Per conèixer millor la història de *Canigó*, més enllà d'estudis sobre aquesta capçalera, també es pot llegir el que en va deixar escrit la mateixa Isabel-Clara Simó. Hi dedicà diversos articles (*L'Avenç, Treball...*) i entrevistes (*Avui, El Periódico...*). A *Serra d'Or* escriuria sobre les causes de la mort de *Canigó*, entre les quals destacava la desídia institucional del govern presidit per Jordi Pujol, amb Max Cahner al capdavant de Cultura, que s'havia compromès a no

ALS ANYS SETANTA, EN PARAL·LEL AL SEU ESPERIT COMBATIU, ARRIBEN ELS SEGRESTOS, LES DENÚNCIES I LES MULTES ECONÒMIQUES

deixar morir cap revista en català. Tot i això, la que fou directora del setmanari va reconèixer la valuosa ajuda de Pujol, amb subvenció a fons perdut i anunci inclòs de pàgina sencera de Banca Catalana, que els va permetre millorar la presentació i el contingut i fins i tot professionalitzar-se una mica.

Qui escriu aquestes línies era col·laborador de la revista des de l'abril del 1973 i va tenir, durant un parell d'anys, un tracte sovintejat amb Isabel-Clara Simó

VA ENCRETAR UN MODEL PERIODÍSTIC INNOVADOR DE CONTINGUT CRÍTIC I AMB UN AMPLI VENTALL D'OPINIONS DINS EL NACIONALISME CATALÀ

al seu pis del carrer d'Urgell, al menjador familiar on es feien les reunions. Ella actuava sempre amb una gran naturalitat i deixava fer a tothom. A la revista no es cobrava, però, en contrapartida, donava llibertat temàtica i formal als col·laboradors i es lliurava en cos i ànima al setmanari.

La cordialitat d'Isabel-Clara Simó era encomanadissa i feia a tothom parti-

cip d'un projecte basat en la informació i l'opinió lliure. Exercia de directora i portava la veu cantant de la revista amb ganes, mentre que el seu marit assumia, en silenci, la gestió, dura i difícil, de la intendència. El matrimoni, sempre amb esperit de lluita i ambició, aspirava a convertir *Canigó* en un diari. Volien que

fos la veu dels nacionalistes d'esquerres per a uns Països Catalans lliures.

El seu dinamisme feia que constantment hi hagués novetats amb joves escriptors, mentre que els més coneguts i consagrats, com Pere Calders, Maria Aurèlia Capmany, Joan Fuster o Manuel de Pedrolo, hi escrivien o, fins i tot, hi tenien seccions fixes. També van impulsar el suplement *Papers*, que volien convertir en una revista de cultura independent, tot i que no va acabar sent així. Malgrat tot, *Papers* va convertir-se en una capçalera que va ajudar a difondre l'obra literària dels escriptors catalans del moment.

Finalment, després de tres dècades d'una travessa no exempta de dificultats, *Canigó* va deixar d'imprimir-se el 1983. Els exemplars de la seva primera etapa han estat digitalitzats per la Biblioteca Fages de Climent, de Figueres, i es poden consultar a la seva pàgina web. D'altra banda, l'Arxiu de la Democràcia, una iniciativa del vice-rectorat de Cultura, Esport i Extensió Universitària de la Universitat d'Alacant, s'ha fet càrrec de

l'edició digital i la catalogació dels 420 exemplars publicats en la segona etapa de *Canigó*, entre el gener del 1975 i el març del 1983. S'hi poden trobar articles i editorials que durant aquells anys de la Transició van servir com a plataforma d'expressió d'un desig de canvi social i polític. **Ç**

Més informació a:

“*Canigó*”. *Setmanari independent dels Països Catalans* › Pere Meroño (Barcelona, PAM, 2011).

La revista “*Canigó*” (1954-1983. Un referent literari i cultural dels Països Catalans) › Miquel Antoni Cruz Morante (Universitat d'Alacant, 2017).